

# Oběti trestných činů úředních osob mají být poučeny o možnosti uplatnit nárok na náhradu újmy podle zákona o odpovědnosti státu za škodu

1.12.2023 - Kamila Abbasi | Ústavní soud ČR

**Stěžovatele v září 2016 zastavila policejní hlídka. Při kontrole dokladů ho jeden z policistů fyzicky napadl. Poté jej hlídka odvezla na služebnu, kde byl několik hodin neoprávněně zadržován. Stěžovatel kvůli postupu policie tři dny po zákroku podal trestní oznámení, připojil se k trestnímu řízení jako poškozený a uplatnil nárok na náhradu újmy.**

Proti policistům bylo následně vedeno trestní řízení. V červnu 2020 soud pravomocně odsoudil jednoho z policistů za přečin zneužití pravomoci úřední osoby a konstatoval, že stěžovateli byla trestným činem způsobena újma. Stěžovatele však s nárokem na její náhradu odkázal na řízení ve věcech občanskoprávních. Jednání policisty totiž označil za jednání při plnění úkolů státu, a proto za vzniklou újmu odpovídá stát podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem (dále jen „zákon o odpovědnosti státu za škodu“).

Stěžovatel tedy svůj nárok na náhradu újmy způsobené policistou uplatnil v listopadu 2020 u Ministerstva vnitra postupem podle zákona o odpovědnosti státu za škodu, a to do šesti měsíců od vydání pravomocného trestního rozsudku. Nedočkal se reakce, a proto na stát podal žalobu. Ministerstvo však před soudem vzneslo námitku promlčení. Uvedlo, že šestiměsíční promlčecí lhůta začala běžet v den policejního zákroku, kdy se stěžovatel o vzniklé újmě dozvěděl. Nárok je proto již dlouho promlčen. Stěžovatel se proti tomu ohradil. Vycházel totiž z toho, že promlčecí lhůta začala běžet vyhlášením pravomocného trestního rozsudku. Pokud by tomu tak nebylo, námitka promlčení ze strany státu je podle něj v rozporu s dobrými mravy. Obvodní soud žalobu stěžovatele zamítl a dal za pravdu ministerstvu. Městský soud k odvolání stěžovatele potvrdil prvostupňový rozsudek. Nejvyšší soud následně dovolání stěžovatele odmítl.

První senát Ústavního soudu (soudce zpravodaj Jan Wintr) ústavní stížnosti stěžovatele vyhověl. Obecné soudy totiž porušily právo stěžovatele na náhradu újmy způsobené nesprávným úředním postupem státního orgánu podle čl. 36 odst. 3 Listiny základních práv a svobod. Proto Ústavní soud zrušil usnesení Nejvyššího soudu č. j. 30 Cdo 500/2023-201 ze dne 21. 3. 2023, rozsudek Městského soudu v Praze č. j. 62 Co 114/2022-147 ze dne 27. 7. 2022 a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 7 č. j. 18 C 3/2021-111 ze dne 27. 10. 2021.

Z Listiny základních práv a svobod plyne, že každý má právo na náhradu újmy způsobené nesprávným úředním postupem. Nárok na náhradu nemajetkové újmy se promlčí za šest měsíců ode dne, kdy se poškozený dozvěděl o vzniklé nemajetkové újmě; nejpozději však do deseti let ode dne, kdy nastala právní skutečnost, se kterou je vznik nemajetkové újmy spojen (§ 32 odst. 3 zákona o odpovědnosti státu za škodu).

Šestiměsíční subjektivní promlčecí lhůta není v obecnosti protiústavní, ale v konkrétních případech může vést k protiústavním účinkům. Institut dobrých mravů obecným soudům otevírá prostor pro ústavně souladný výklad zákonné úpravy. Státem vznesená námitka promlčení může být v takových

případech v rozporu s dobrými mravy.

Podle rozhodovací praxe Nejvyššího soudu je pro počátek běhu lhůty rozhodné, kdy se poškozený dozvěděl o tom, že nastaly nepříznivé důsledky úředního postupu. Naopak je nepodstatné, kdy se poškozený dozvěděl, že se jednalo o úřední postup nesprávný – tuto nesprávnost totiž konstatuje až soud.

Trestní řízení vedené proti úředním osobám, které svým nesprávným úředním postupem spáchaly trestný čin, ani uplatnění nároku na náhradu jimi způsobené újmy v adhezním řízení nevyvolává stavění promlčecí lhůty podle § 32 odst. 3 zákona o odpovědnosti státu za škodu. Poškozený se tak dostal do svízelné situace. Svůj nárok na náhradu újmy uplatnil a čekal na výsledek dlouhého trestního řízení, aby zjistil, že mu během čekání uplynula krátká lhůta k uplatnění nároku. I přesto, že svou újmu prokazatelně tvrdil, nikdo ho neupozornil, že ji má tvrdit před jinými státními orgány. Posouzení, zda za újmu odpovídá stát nebo obžalovaný, a na koho se má tedy obrátit, navíc není z pohledu práva jednoduché. Ochrana obětí trestných činů úředních osob tak může být v důsledku právní úpravy výrazně slabší, než ochrana obětí jiných trestných činů, což je ústavně značně problematické.

Těmto důsledkům lze předejít ústavně souladným výkladem zákona (§ 46 trestního řádu a § 3 odst. 4 zákona o obětech trestných činů). Poškození musejí být řádně poučeni orgány činnými v trestním řízení o možnosti uplatnit nárok postupem podle zákona o odpovědnosti státu za škodu. Poučení mají dostat v okamžiku, jakmile vyjdou najevo skutečnosti nasvědčující tomu, že trestný čin mohl být spáchán úřední osobou.

Stěžovatel se orgánům činným v trestním řízení přihlásil jako poškozený a uplatnil svůj nárok na náhradu újmy již třetí den po protiprávním policejním zákroku, tedy v době běhu promlčecí lhůty. O možnosti uplatnění svých práv postupem podle zákona o odpovědnosti státu za škodu u Ministerstva vnitra však poučen nebyl. Teprve trestní soudy ve svých rozhodnutích vyslovily, že odpovědnost za způsobenou újmu nese stát. Nesplnění poučovací povinnosti tak založilo mimořádnou a zvláštního zřetele hodnou okolnost, pro kterou je státem vznesená námitka promlčení rozporná s dobrými mravy. Věc se proto vrací k obvodnímu soudu.

**Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1534/23 je dostupný [zde](#) (544 KB, PDF).**

<https://www.usoud.cz/aktualne/obeti-trestnych-cinu-urednich-osob-maji-byt-pouceny-o-moznosti-uplatnit-narok-na-nahradu-ujmy-podle-zakona-o-odpovednosti-statu-za-skodu>